

диції під керівництвом Б. М. Гракова та й надалі їй доводилось там працювати, головним її інтересом, який визначився досить рано, була Лісостепова Скіфія. Разом з І. В. Фабриціус та Є. Ф. Покровською Г. Т. Ковпаненко досліджувала тут передскіфські та скіфські пам'ятки басейну Тясмина, з М. І. Артамоновим — Немирівське городище, з М. Ю. Брайчевським — Пастирське, з С. С. Березанською — білогородівські поселення на Уманщині. Нею виявлено перші бондарихінські та черноліські пам'ятки на Ворсклі. Інтерес до цього регіону відбито у кандидатській дисертації та монографії «Племена скіфського часу на Ворсклі» (1967 р.).

В одній з експедицій Галина Тихонівна познайомилась зі своїм майбутнім чоловіком — Григорієм Сергійовичем, художником. Разом вони створили не лише чудову сім'ю, а й свосвідний творчий колектив. Григорієм Сергійовичем, який постійно працював разом з Галиною Тихонівною в експедиціях, зафіксовано на кресленнях та малюнках багато археологічних об'єктів, здійснено реконструкції ситуацій та речей.

Значною віхою в житті Г. Т. Ковпаненко було дослідження Трахтемирівського городища — одного з найбільших у Східній Європі, а завдяки Галині Тихонівні, й найповніше вивчених. Нею також досліджувались скіфські пам'ятки Поросся. Ці роботи узагальнені у монографії «Кургани раннескифского времени в бассейне р. Рось» (1981 р.).

Фонд кімерійських пам'яток Г. Т. Ковпаненко поповнила дослідженнями поховань поблизу сіл Бутенки на Полтавщині, Носачів, Ольшана та Квітки на Черкащині.

Очолованою Галиною Тихонівною Південно-Бузькою експедицією здійснено розкопки курганів різного часу. І тут на неї чекала щаслива знахідка — багате поховання сарматської жриці у кургані Соколова Могила. У дослідженні цієї пам'ятки брав участь і Григорій Сергійович, саме ним виконано графічні реконструкції костюму та різних речей (книга «Сарматское погребение I в. н. э. на Южном Буге», 1986 р.).

Як тільки випала нагода, Г. Т. Ковпаненко з Південного Бугу знову повертається у Лісостеп. І тут її знання та досвід польової роботи дозволили зробити ще ряд відкриттів. Зокрема, нею розкопано надзвичайно цікавий курган Червона Могила (с. Флярківка), де зафіксовано спалену наметову конструкцію. Завдяки цій знахідці стала зрозумілою конструкція подібних споруд (курган був ретельно досліджений вручну). Багато зусиль було надано роботі з систематизації пам'яток Правобережжя скіфського часу (колективна праця «Памятники скифского времени Днепровского Лесостепного Правобережья», 1987 р.). Тут звернено увагу на головні результати діяльності Галини Тихонівни. А хто визначить, скільки сходжено доріг та стежок у пошуках пам'яток, скільки витрачено часу на їх розкопки та вивчення. Поруч з Галиною Тихонівною вирости науковці, в них теж вкладено частку наснаги та відданості археології.

Плине час. Немало прожито, багато пережито. Сьогодні Галина Тихонівна сповнена планів, натхнення, жаги до праці. Колеги та друзі щиро вітають її з ювілеєм. Здоров'я Вам, Галино Тихонівно!

До ювілею Алли Трофимівни Сміленко

У 1993 р. святкує свій ювілей відомий фахівець з історії та археології давніх слов'ян Алла Трофимівна Сміленко, доктор історичних наук, лауреат Державної премії України.

А. Т. Сміленко народилася у Києві. Після закінчення 1948 р. Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка вона у наступні три роки пройшла курс аспірантури в Інституті археології АН України. У 1952 р. захистила кандидатську дисертацію.

Її наукові інтереси тісно пов'язані з вивченням черняхівських та пеньківських старожитностей, культури Луки-Райковецької. Вагомих успіхів А. Т. Сміленко досягла у висвітленні господарського, економічного та політичного розвитку східнослов'янського суспільства, їх зв'язків з неслов'янським населенням Північного Кавказу та степів Північного Причорномор'я. В останній час дослідниця приділяє велику увагу археологічній та історичній атрибуції східнослов'янських племен, відомих за «Повістю минулих літ».

А. Т. Сміленко працювала у 48 експедиціях, досліджуючи відомі археологічні пам'ятки України. На Пастирському городищі нею відкрита ковальська майстерня, на поселенні Леськи — повністю розкрито двір гончара з чіткою планіграфією жител і різноманітних господарських споруд. Протягом трьох років дослідниця працювала на посаді і подоли Салтівського городища, де нею відкрито цілу низку будівель, частину однієї з вулиць посаду.

У 1964—1980 рр. А. Т. Сміленко керувала експедиціями, що досліджували черняхівські та середньовічні пам'ятки Степового Подніпров'я. В центрі уваги автора розкопок — просування у степ давніх слов'ян та взаємовідносини їх з осілими степовими племенами. Там досліджувались унікальні пам'ятки. Серед останніх — перше черняхівське городище Башмачка, що було фортецею на південно-східних рубежах племен черняхівської культури, поселення аланських гончарів на балці Канцерці у Дніпровському Надпорожжі.

Аналіз археологічних джерел дозволив дослідниці дійти висновку про найзначніші хвилі слов'янського розселення на південь, що відбувалися у перші століття н. е., у V—VII та XII ст. Простежено тісні зв'язки слов'ян з пізніми скіфами, аланами, болгарами. Осідання і присутність згаданих груп населення на слов'янських поселеннях призводило до їх культурного взаємозбагачення.

Протягом 1980—1990 рр. А. Т. Сміленко очолювала Дністро-Дунайську експедицію, що працювала на півдні Одеської області поблизу гирла Дунаю. Там повністю досліджене поселення Нагірне етулійського типу III—IV ст. Ця група пам'яток пов'язується зі слов'янами-венетами, які на Певтінгеровій карті відзначені на Дунаї. Вивчалися також середньовічні поселення балкано-дунайської культури. Розкопки поселення Шабо пізнього етапу культури Луки-Райковецької та поселення Богате з рисами салтово-маяцької культури дозволили дослідниці виявити незавершеність інтеграційних процесів між слов'янами та степовиками другої половини I тис. н. е.

Результати польових та теоретичних досліджень А. Т. Сміленко викладені у численних статтях (близько 100) та трьох монографіях. Найвагоміші наукові здобутки дослідниці містяться в її працях «Слов'яни та їх сусіди в Степовому Подніпров'ї (II—XIII ст.)», 1975 р.: «Городище Башмачка III—IV вв. н. е.», 1992 р. Першу із згаданих монографій авторка у 1981 р. захистила як докторську дисертацію.

Ювілярка є одним з авторів узагальнюючих праць — «Археологія Української РСР», т. 3, 1975, 1986; та «Історія Української РСР», т. 1., 1977, 1981. У 1991 р. як одному з основних авторів колективної монографії «Слов'яни Південно-Східної Європи в переддержавний період» (1990 р.) А. Т. Сміленко присвоєно звання лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки.

З 1991 р. А. Т. Сміленко працює в лабораторії охоронних археологічних досліджень Міністерства культури України, де продовжує польову та наукову діяльність.

Співробітники Інституту археології вітають Аллу Трофимівну з ювілеєм і зичать їй доброго здоров'я.

До ювілею Олімпіади Гаврилівни Шапошникової

Колективи відділів археології первісного суспільства, польових досліджень, співробітники Інституту археології Академії наук України щиро вітають з ювілеєм Олімпіаду Гаврилівну Шапошникову, провідного спеціаліста в галузі первісної історії та археології України.